

przyjętą ich charakterystykę, ugruntowane być muszą w akcie istnienia bytu ludzkiego.

W rozdziale drugim Autor sugeruje personalistyczne ugruntowanie praw człowieka. Oprócz rozwiązań wypracowanych przez św. Tomasza z Akwinu znalazły się tu także wybrane elementy filozofii Platona i Arystotelesa.

Nie sposób w krótkiej recenzji przedstawić wszystkich walorów omawianej publikacji. Jest ona skierowana nie tylko do zainteresowanych dziedziną praw człowieka, ale może się okazać pomocna również dla przedstawicieli innych dyscyplin badawczych, którzy zajmują się problematyką aksjologii prawa czy też nowymi wyzwaniami prawa międzynarodowego. Przejrzysty i zrozumiały język sprawia, że monografia, pomimo tego, iż ma charakter naukowy, spotka się z pewnością z szerokim kręgiem odbiorców.

Robert Andrzejczuk
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Leonard G ó r n i c k i, *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919-1939*, Wrocław: Kolonia Limited 2000, ss. 530.

Z dużym zainteresowaniem należy przyjąć ukazanie się recenzowanej pozycji. Po 1989 r. pojawiły się bowiem warunki do bezstronnej oceny dorobku państwa polskiego z dwudziestolecia międzywojennego. Jednym z istotnych elementów tego dorobku była działalność Komisji Kodyfikacyjnej, powstałej w 1919 r. W wyniku prac Komisji skonstruowany został oryginalny system prawny, który w dużej mierze obowiązywał także w okresie PRL-u. Wydaje się, że dzięki pracom Komisji z zakresu prawa cywilnego powstał „zdrowy fundament”, który nie został naruszony przez prądy ideologiczne istniejące w minionym okresie. Polski kodeks cywilny z 1964 r. oparty był w znacznej części na pracach Komisji. Dlatego też po 1989 r. nie został on automatycznie zmieniony, ale obowiązuje nadal – po usunięciu typowych dla gospodarki socjalistycznej rozwiązań.

Należy podkreślić, że praca Leonarda Górnickiego wypełnia dotkliwą lukę w polskiej literaturze historycznoprawnej. Przed 1989 r. Komisją Kodyfikacyjną w II Rzeczypospolitej Polskiej zajmowano się sporadycznie, głównie w aspekcie organizacyjnym¹. Po 1989 r. powstały również artykuły przedstawiające funkcjo-

---

¹ Zob. m.in.: S. G r o d z i s k i, *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, 33(1981), z. 1, s. 47 nn.; K. S ó j k a - Z i e-

nowanie samej Komisji, jak i jej strukturę organizacyjną². Na uwagę zasługuje również monografia A. Lityńskiego poświęcona Wydziałowi Karnemu Komisji Kodyfikacyjnej II Rzeczypospolitej³. Brak jednak było opracowania, które w sposób kompleksowy przedstawiałoby powstanie, działalność, dorobek i znaczenie Komisji.

Recenzowana praca składa się z 10 rozdziałów, które omawiają kolejno: 1) Komisję Kodyfikacyjną RP w latach 1919-1939, 2) unifikację i kodyfikację prawa jako zadanie Komisji Kodyfikacyjnej, 3) organizację prac nad unifikacją i kodyfikacją prawa cywilnego, 4) prawo prywatne międzypaństwowe i międzynarodowe, 5) prawo autorskie, 6) część ogólną kodeksu cywilnego, 7) prawo małżeńskie osobowe i majątkowe oraz prawo rodzinne i opiekuńcze, 8) prawo spadkowe, 9) prawo rzeczowe, 10) prawo zobowiązań. Następnie umieszczone zostały: Zakończenie, Wykaz skrótów, Źródła i Literatura.

Wątpliwości może budzić nieuwzględnienie w wykazie źródeł uchwalonych ustaw, w tym kodeksu zobowiązań, które były prawem obowiązującym w II Rzeczypospolitej. Autor umieszcza jedynie projekty tych ustaw, podczas gdy w tekście odnosi się do już obowiązujących regulacji prawnych. Ponadto pewne zastrzeżenia może budzić strona redakcyjna obszernej monografii. Wydaje się, że niepotrzebnie Autor zrezygnował w wykazie bibliografii z podania stron wykorzystanej literatury. Ponadto opisy bibliograficzne, zwłaszcza czasopism, nie są jednolite. Poczynione uwagi dotyczące strony redakcyjnej mają jednak charakter drugorzędny i w niczym nie obniżają niewątpliwych walorów pracy.

Konstrukcja książki nie nasuwa większych zastrzeżeń. Wątpliwości może budzić jedynie potrzeba wyróżnienia rozdziału trzeciego, albowiem kwestie związane z organizacją prac Komisji zawarte są także w rozdziale pierwszym. Wydaje się również, że rozdział drugi, poświęcony zagadnieniom ogólnym związanym z potrzebą unifikacji i kodyfikacji prawa, winien znajdować się na samym początku pracy. Jak sam Autor zauważa, w pracy pominięto zagadnienia związane z kodyfikacją prawa handlowego oraz efekty prac Sekcji Postępowania Cywilnego. Pewne wątpliwości może budzić zakwalifikowanie do prawa cywilnego prawa autorskiego. Prawo to zalicza się obecnie to tzw. prawa własności intelektualnej, które opiera się na pojęciach cywilistycznych, nie jest jednak traktowane jako dział prawa cywilnego. Należy zaznaczyć, że Autor pominął ustawę z 5 II 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych⁴.

---

l i t y Ń s k i a, *Organizacja prac nad kodyfikacją prawa cywilnego w Polsce międzywojennej*, tamże, 27(1975), z. 2, s. 271 nn.

² Zob. m.in.: S. G r o d z i s k i, *Prace nad kodyfikacją i unifikacją polskiego prawa prywatnego (1919-1947)*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego”, 1(1992), z. 1-4, s. 44 nn.; t e n z e, *W osiemdziesięciolecie Komisji Kodyfikacyjnej (Geneza i struktura)*, „Państwo i Prawo”, 55(2000), z. 4, s. 11 nn.

³ A. L i t y Ń s k i, *Wydział Karny Komisji Kodyfikacyjnej II Rzeczypospolitej. Dzieje prac nad częścią ogólną kodeksu karnego*, Katowice 1991.

⁴ Dz.U. nr 31, poz. 306.

Zwraca uwagę ogromna wykorzystana w pracy literatura. Wysilek Autora z pewnością zasługuje na uznanie, wskazać jednakże można prace, dotyczące zwłaszcza prac nad kodyfikacją prawa małżeńskiego, które nie zostały umieszczone w monografii (zob. np. S. B i s k u p s k i, *O nowe prawo małżeńskie w Polsce*, Włocławek 1932).

Zgodzić się należy w pełni z główną tezą pracy, która mówi, że „polskie projekty odpowiadały najwyższym ówczesnym standardom międzynarodowym. Odnaleźć w nich można przy tym oryginalne myśli i konstrukcje jurystyczne, które stanowiły istotny wkład do światowej nauki i ustawodawstwa” (s. 11).

W omawianej monografii niemal całkowicie została pominięta problematyka wykorzystania prawa rzymskiego w pracach kodyfikacyjnych. I chociaż w Polsce, w przeciwieństwie chociażby do Niemiec, prawo rzymskie nie było obowiązującym, podstawowym źródłem prawa, to nie da się zaprzeczyć, że było ono ważnym elementem polskiej kultury prawnej w XIX i XX stuleciu⁵. Tymczasem w recenzowanej pracy o prawie rzymskim mówi się jedynie w Zakończeniu (s. 473 nn.), gdzie zawarte są rozważania dotyczące systematyki Instytucji Gaiusa: *personae – res – actiones*⁶. Warto podkreślić, że wybitnymi romanistami byli tacy wpływowi członkowie Komisji Kodyfikacyjnej, jak Stanisław Wróblewski czy też Ignacy Koschembahr-Łyskowski.

Recenzowana monografia stanowi istotny wkład do nauki historii prawa polskiego. Z pewnością okaże się ona przydatna nie tylko dla historyków prawa, ale i dogmatyków prawa, którzy w rozwiązaniach przedwojennej Komisji Kodyfikacyjnej mogą dostrzec korzenie obecnie obowiązujących uregulowań. Nie jest bowiem tak, że każde nowe pokolenie prawników tworzy nowe prawo. Przy zmianie prawa musimy oprzeć się na wcześniej istniejących fundamentach. Nie ulega wątpliwości, że przedwojenna Komisja Kodyfikacyjna dała podstawy, na których opierać się będzie polska cywilistyka w XXI w.

Grzegorz Jędrejek
Katolicki Uniwersytet Lubelski

---

⁵ Co do XIX stulecia zob. szerzej: J. K o d r ę b s k i, *Prawo rzymskie w Polsce XIX wieku*, Łódź 1990.

⁶ Należy zaznaczyć, że wykształcona w Niemczech w XIX stuleciu systematyka pandektowa była oparta na prawie rzymskim, obowiązującym w Niemczech w wyniku recepcji.